

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

**про результати відвідування
Комунального підприємства «Полтавський обласний центр
терапії залежностей Полтавської обласної ради»**

29.05.2025

м. Київ, 2025

I. Вступ

Для виконання функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 29.05.2025 групою національного превентивного механізму (далі – НПМ) здійснено відвідування Комунального підприємства «Полтавський обласний центр терапії залежностей Полтавської обласної ради» (далі – центр, заклад).

Відвідування здійснювали наступні члени групи НПМ:

Нікулін Віталій Андрійович, представник Уповноваженого з прав людини в місцях несвободи;

Петросов Владислав Георгійович, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Бардаш Олена Анатоліївна, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Цюмік Олександр Вадимович, фахівець з питань проведення фахових досліджень під час відвідування місць несвободи в рамках реалізації національного превентивного механізму;

Прашко Олена Володимирівна, представник громадської організації;

Шетанкова Надія Михайлівна, представник громадської організації.

Загальна інформація.

Керівництво: Мацицький Ігор Анатолійович, головний лікар.

Адміністративно-управлінський підрозділ розташований за адресою: м. Полтава, вул. Сковороди, буд. 35.

Заклад має декілька підрозділів, розташованих за різними адресами: адміністративно-управлінський підрозділ, відділ інфекційного контролю та відділення платних послуг; господарський підрозділ; відділення замісної підтримувальної терапії № 1; стаціонарне відділення та клініко-діагностична лабораторія; відділення замісної підтримувальної терапії № 2; відділення замісної підтримувальної терапії № 3.

Відповідно до Статуту від 16.05.2025 №131 Комунальне підприємство «Полтавський обласний центр терапії залежності Полтавської обласної ради» є закладом охорони здоров'я, що надає спеціалізовану медичну допомогу пацієнтам з наркологічними та психічними захворюваннями. Основними складовими лікувального процесу наркозалежним особам є медикаментозна та немедикаментозна терапія, яка проводиться, як стаціонарно так

і амбулаторно. В стаціонарному відділенні допомога надається пацієнтам з невідкладними станами. До амбулаторних видів лікування відноситься замісна підтримувальна терапія (далі – ЗПТ). Реабілітаційні заходи проводяться за участю соціального працівника в групах взаємодопомоги, психосоціальної підтримки та супроводу відновлення соціальних зв'язків. У закладі допомога надається лікарем-наркологом, лікарем-психіатром, психотерапевтом та психологом для вирішення проблем із соматичним, та психологічним здоров'ям пацієнтів.

Програми реабілітації пацієнтів складаються з мотиваційно-інформаційних занять, індивідуальних і групових тренінгів; сімейного консультування і терапії для відновлення рівня довіри в сім'ї та розуміння подальшої тактики дій; занять з особистісного зростання; методів реінтеграції у суспільство.

Група НПМ відвідала стаціонарне відділення, що розташоване у двоповерховій будівлі за адресою: м. Полтава, вул. Медична, 1.

Відділення розраховане на 50 пацієнтів, в день відвідування медичну допомогу отримували 30 осіб.

Тривалість стаціонарного лікування становить від 3 до 10 днів, деякі пацієнти можуть проходити лікування до 21 дня.

Відділення змішане, в ньому проходять лікування, як чоловіки, так і жінки.

У стаціонарному відділенні з пацієнтами працюють психологи і соціальний працівник. Облаштовано кабінет групової психокорекції. Психологічна служба використовує індивідуальні і групові види роботи з елементи програм «12 кроків» та «Рівний-Рівному».

Пацієнтів інформують про групи підтримки, до яких вони можуть звернутися після стаціонарного лікування, зокрема до групи «Анонімні наркомани» Благодійної організації «Надія». Проводиться робота з жінками з метою виявлення домашнього насильства, що часто є причиною виникнення залежності від психоактивних речовин. При необхідності пацієнтів направляють до Громадської організації «Світло надії», яка надає прихисток особам, що не мають житла.

Склад медичного персоналу закладу включає: завідувача стаціонарного відділення, лікаря-психіатра, лікаря-невропатолога, середнього медичного персоналу, молодшого медичного персоналу, практичного психолога, соціального працівника.

Вакантними посадами залишаються: молодший медичний брат по догляду та соціальний працівник.

У лікарні наявна ліцензія Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ) на провадження господарської діяльності з медичної практики від 21.02.2019 № 430 за спеціальностями: наркологія, психіатрія, неврологія, терапія, клінічна лабораторна діагностика, інфекційні хвороби, психотерапія; за спеціальностями молодших спеціалістів з медичною освітою: сестринська справа, лабораторна справа (клініка).

Наявна ліцензія Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками на провадження господарської діяльності з придбання, зберігання, перевезення, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів згідно додатку №1 наказу МОЗ від 13.06.2024 № 866.

Закладом укладений договір про надання послуг з управління відходами від 21.02.2025 № 430 з Товариством з обмеженою відповідальністю «ХАРКІВ-ЕКО».

Харчування пацієнтів у закладі забезпечується компанією «БЕСТ КЕЙТЕРИНГ» на підставі укладеного договору про надання кейтерингових послуг. Щоденне харчування складає 135 грн. на день для одного пацієнта. З січня по квітень 2025 року середні добові витрати на одного пацієнта стаціонарного відділення становили: 80,36 грн. на лікарські засоби та 14,36 грн. на медичні вироби.

Під час конфіденційного спілкування скарг від пацієнтів на неналежне, жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність, видів поводження і покарання з боку персоналу не надходило.

Водночас, групою НПМ виявлені недоліки в роботі закладу, які призводять до порушення прав пацієнтів.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

1. Приміщення, в якому застосовується фізичне обмеження та ізоляція пацієнтів, не відповідає вимогам пункту 9 Правил застосування фізичного обмеження та/або ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, затверджених наказом МОЗ від 24.03.2016 № 240 (фото 1).

У закладі поширеною є практика застосування хімічного гамування пацієнтів шляхом введення психотропних лікарських засобів. Такий підхід використовується з метою швидкого зменшення психомоторного збудження або агресивної поведінки пацієнтів. Водночас, слід зауважити, що чинне національне законодавство не регламентує порядок використання хімічних засобів гамування, що не відповідає сучасним міжнародним стандартам, зокрема рекомендаціям Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – Стандарти ЄКЗК).

Відсутність чітких нормативних вимог щодо умов, дозування, тривалості та контролю за використанням медикаментозних засобів обмеження та/або гамування підвищує ризики зловживань, що призводить до порушення прав пацієнтів.

НПМ вкотре наголошує на необхідності термінового перегляду та гармонізації законодавства, що регламентує застосування гамівних засобів до пацієнтів, у відповідності до рекомендацій ЄКЗК «Гамівні засоби в психіатричних лікувальних закладах для дорослих» (CPT/Inf(2006)35-part).

2. Незважаючи на наявність у закладі «Журналу обліку фактів звернення та доставлення до закладу охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів та підрозділів поліції», медичними працівниками не складається довідка про фіксацію тілесних ушкоджень (форма первинної облікової документації № 511/о), відповідно до вимог наказу МОЗ від 02.02.2024 № 186 (фото 2, 3).

Відсутність дієвого механізму здійснення фіксації випадків тілесних ушкоджень пацієнтів може призводити до приховування фактів отримання тілесних ушкоджень і, як наслідок, порушення їх права на захист від катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження.

3. У порушення вимог розділу II Санітарно-протиепідемічних вимог до новозбудованих, реставрованих і реконструйованих закладів охорони здоров'я, затверджених наказом МОЗ від 21.02.2023 № 354, у приміщеннях лікарні наявні пошкодження поверхонь стін, стелі та підлоги. Зазначені дефекти не відповідають терапевтичному середовищу та унеможлиблюють проведення повноцінної дезінфекційної обробки, що створює ризики поширення інфекцій та може становити загрозу для здоров'я осіб, які перебувають у лікарні (фото 4, 5).

Водночас, приміщення відділення, зокрема маніпуляційна (процедурна) та кабінети прийому лікаря не забезпечені гарячою водою для санітарної обробки рук медичного персоналу та попередньої обробки медичних виробів на першому етапі санітарної обробки.

4. За результатами відвідування закладу виявлено порушення природоохоронного законодавства, яке регулює питання зберігання, перевезення та утилізації медичних виробів. Зазначене порушує вимоги розділу IX Державних санітарних норм та правил «Порядок управління медичними відходами, у тому числі вимоги щодо безпечності для здоров'я людини під час утворення, збирання, зберігання, перевезення, оброблення таких відходів», затверджених наказом МОЗ від 31.10.2024 № 1827. Встановлено, що збирання та зберігання медичних відходів проводиться у санітарному приміщенні (туалеті), яке перебуває в постійному користуванні пацієнтів.

5. У санітарних кімнатах відсутні умови для забезпечення приватності пацієнтів, а саме не встановлені перегородки між сантехнічним обладнанням, у кабінках відсутні дверцята, що не відповідає пункту 34 Стандартів ЄКЗК, яким передбачається розташування сантехнічного обладнання таким чином, щоб пацієнт міг бути наодинці сам із собою. Окрім цього, мають бути враховані потреби пацієнтів похилого віку та/або пацієнтів з обмеженням повсякденного функціонування (відсутні поручні, лавки для сидіння, гачки для одягу та інше) (фото 6, 7).

6. Закладом не виконані вимоги Порядку розміщення на інформаційних стендах у закладах охорони здоров'я інформації щодо наявності лікарських

засобів, витратних матеріалів, медичних виробів та харчових продуктів для спеціального дієтичного споживання, отриманих за кошти державного та місцевого бюджетів, благодійної діяльності і гуманітарної допомоги, затвердженого наказом МОЗ від 26.04.2017 № 459 (далі – Порядок).

7. У порушення Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом МІОУ від 30.12.2014 № 1417, приміщення лікарні не обладнані системами пожежогасіння та пожежної сигналізації.

8. У закладі не створено умов для перебування людей з інвалідністю та осіб з обмеженням повсякденного функціонування, відповідно до вимог ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення» (відсутні пандуси, підйомники тощо).

9. За розкладом роботи буфету вечеря визначена о 16.00 годині вечора. В той же час, пацієнти забезпечуються сніданком о 09.00 годині ранку. Таким чином, проміжок часу між останнім прийомом їжі та першим прийомом їжі наступного дня складає 17 годин, що може призводити до появи відчуття голоду у пацієнтів у нічний час.

Треба зауважити, що під час складання звіту закладом зазначене зауваження було усунуто шляхом внесення змін до графіку харчування пацієнтів.

ІІІ. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Міністерству охорони здоров'я:

внести зміни до Закону України «Про психіатричну допомогу» та Правил застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади та форм первинної облікової документації, затверджених наказом МОЗ від 24.03.2016 № 240 «Про затвердження Правил застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, та форм первинної облікової документації» з урахуванням рекомендацій Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню «Гамівні засоби в психіатричних лікувальних закладах для дорослих»;

створити спеціальний реєстр усіх випадків застосування до пацієнтів засобів гамування (у тому числі хімічного гамування), зокрема поєднаною з Електронною системою охорони здоров'я.

Полтавській обласній військовій адміністрації:

вжити заходів, спрямованих на усунення виявлених у ході реалізації функцій національного превентивного механізму наведених порушень прав людини та недопущення катувань, інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у Комунальному підприємстві «Полтавський обласний центр терапії залежностей Полтавської обласної ради»;

забезпечити контроль за дотриманням прав людини і громадянина, реалізацію законних прав та інтересів пацієнтів на охорону здоров'я та медичну допомогу під час перебування Комунальному підприємстві «Полтавський обласний центр терапії залежностей Полтавської обласної ради».

Комунальному підприємстві «Полтавський обласний центр терапії залежностей Полтавської обласної ради» забезпечити:

проведення ремонтних робіт у приміщеннях закладу відповідно встановлених вимог;

приватність пацієнтів під час перебування у санітарних приміщеннях;

обладнання приміщень лікарні системами пожежогасіння та пожежної сигналізації;

виконання вимог Порядку розміщення на інформаційних стендах у закладах охорони здоров'я інформації щодо наявності лікарських засобів, витратних матеріалів, медичних виробів та харчових продуктів для спеціального дієтичного споживання, отриманих за кошти державного та місцевого бюджетів, благодійної діяльності і гуманітарної допомоги;

доступність до приміщень для маломобільних пацієнтів(облаштувати пандуси, поручні, електричні підйомники, тощо).

Додаток: фото до звіту.

Керівник групи

головний відділу реалізації
національного превентивного
механізму у сфері охорони
здоров'я Департаменту з
питань реалізації
національного
превентивного механізму
Секретаріату Уповноваженого
Верховної Ради України з прав
людини

Владислав ПЕТРОСОВ

Фото до звіту

Фото 1

Фото 2

Додаток
до наказу Міністерства
внутрішніх справ
України, Міністерства
охорони здоров'я України
06.07.2016 № 612/679

ЖУРНАЛ
обліку фактів звернення та доставлення до КП «ЦО Центр
терапії залежностей ПОР» осіб у зв'язку із
заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру
та
інформування про такі випадки органів та підрозділів поліції

зпочато: 01 01 2024 року

інчено: _____ 20 _____ року

Φοτο 3

[illegible]

Фото 4

Фото 5

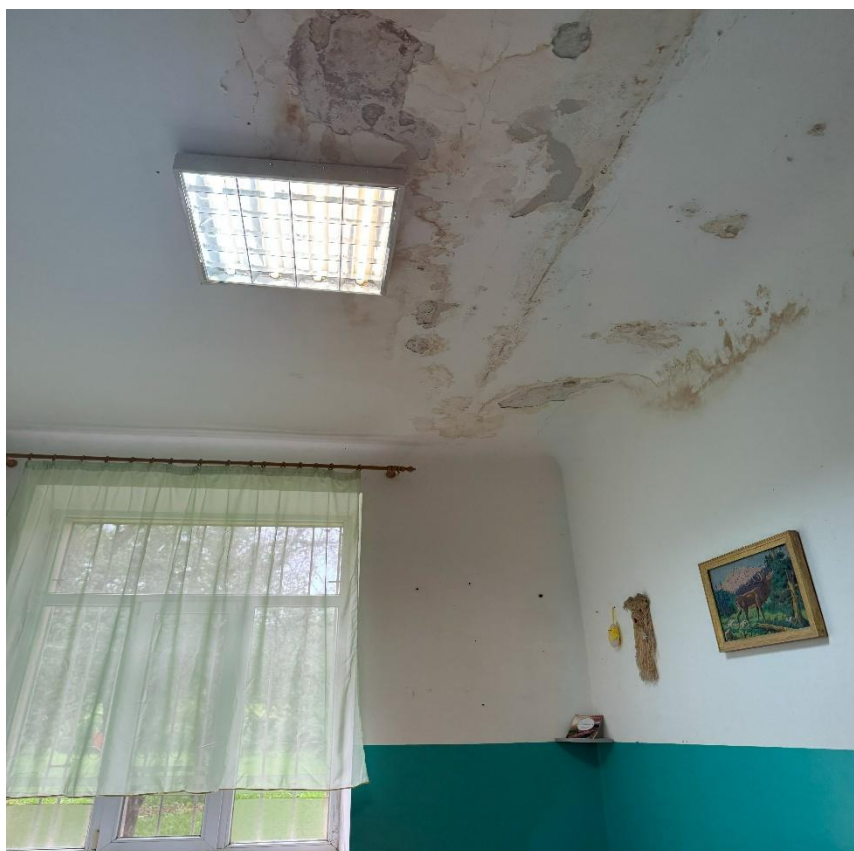

Фото 6**Фото 7**